

Hof van Cassatie, arrest van 5 december 2008

*Internationale bevoegdheid – Forum executionis contractus – Brussel I
Verordening – Artikel 5, lid 1, sub b – Begrip leveringsplaats*

*Compétence internationale – Forum executionis contractus – Règlement
Bruxelles I – L'article 5, paragraphe 1, sous b) – La notion de lieu de livraison*

Nr. C.07.0175.N

ARREST

K., besloten vennootschap naar Nederlands recht, met zetel te 5469 PT Erp (Nederland), Pastoor van Schijndelstraat 4,

eiseres,

vertegenwoordigd door mr. Huguette Geinger, advocaat bij het Hof van Cassatie, kantoor houdende te 1000 Brussel, Quatre Brasstraat 6, waar de eiseres woonplaats kiest,

tegen

E.M., besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, met zetel te 8790 Waregem, Mannebeekstraat 35,

verweerster,

vertegenwoordigd door mr. Johan Verbist, advocaat bij het Hof van Cassatie, kantoor houdende te 1000 Brussel, Brederodestraat 13, waar de verweerster woonplaats kiest.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Het cassatieberoep is gericht tegen een arrest, op 8 november 2006 gewezen door het Hof van Beroep te Gent.

Voorzitter Ivan Verougstraete heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal Guy Dubrulle geconcludeerd.

II. CASSATIEMIDDEL

De eiseres voert in haar verzoekschrift een middel aan.

Geschonden wettelijke bepalingen

- *artikel 5.1.b van de Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke*

- en handelszaken;
- de artikelen 807, 1042 en 1138, 2°, van het *Gerechtig Wetboek*;
 - artikel 6.1 van het *Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden*, ondertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd bij wet van 13 mei 1955;
 - het algemeen rechtsbeginsel, genoemd *beschikkingsbeginsel*, dat de rechter verbiedt ambtshalve uitspraak te doen over niet door de partijen opgeworpen betwistingen, zoals onder meer afgeleid uit de artikelen 807 en 1138, 2°, van het *Gerechtig Wetboek*;
 - het algemeen rechtsbeginsel dat de eerbiediging van het recht van verdediging voorschrijft.

Aangevochten beslissingen

Bij het bestreden arrest van 8 november 2006 bevestigt het Hof van Beroep te Gent het beroepen vonnis, waarbij de eiseres werd veroordeeld tot betaling aan de verweerster van de som van 14.647,79 euro, vermeerderd met de gerechtelijke rente aan de rentevoet van de conventionele intrest van 9,5 pct. per jaar op 11.743,84 euro vanaf de dagvaarding tot de algehele betaling, zij het deels op andere gronden en met dien verstande dat het bedrag waartoe zij veroordeeld werd, werd gebracht op 11.743,84 euro, vermeerderd met de verwijlrente aan de wettelijke rentevoet (thans 7 pct. per jaar) vanaf 14 juli 2002 tot 3 november 2003 en vanaf dan tot de betaling van de gerechtelijke rente aan dezelfde wettelijke rentevoet, wees het door de verweerster meer gevorderde evenals haar vordering wegens tergend en roekeloos hoger beroep af als ongegrond en veroordeelde haar tot de kosten van het hoger beroep, na onder meer te hebben overwogen:

“Volgens artikel 5.1.a) van de EEX-Verordening kan een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een Lid-Staat, ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst, opgeroepen worden voor het gerecht van de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, is uitgevoerd of moet uitgevoerd worden.

Artikel 5.1.b) van de EEX-Verordening bepaalt: ‘voor de toepassing van deze bepaling en tenzij anders is overeengekomen, is de plaats van de uitvoering van de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt: - voor de koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken, de plaats in een Lid-Staat waar de zaken volgens de overeenkomst geleverd werden of geleverd hadden moeten worden (...)’.

Bij koopovereenkomsten dient bijgevolg niet de verbintenis geïdentificeerd te worden die aan de eis ten grondslag ligt. De plaats van de levering bepaalt voor welke rechtbank de zaak kan gebracht worden, ook wanneer de eis betrekking heeft op de betaling van de prijs die in ruil voor de levering dient betaald te worden.

In de overeenkomst tussen partijen, zoals zij blijkt uit de door hen ondertekende onderbevestiging, wordt niet bepaald op welke plaats de goederen dienden geleverd te worden. Het geschil heeft betrekking op een koop-verkoop van roerende zaken tussen een verkoper met zetel in België en een koper met zetel in Nederland. Het verdrag van 11 april 1980 houdende het recht voor de internationale koop-verkoop van roerende lichamelijke zaken (het Weens Koopverdrag) is zowel in Nederland als in België van toepassing op overeenkomsten inzake internationale koop-verkoop van roerende zaken. Het blijkt niet dat de partijen de toepassing van het Weens Koopverdrag uitgesloten hebben, terwijl er evenmin contractuele bedingen van toepassing zijn die voorrang hebben en/of afwijken van dit Verdrag.

Bij gebrek aan afwijkende overeenkomst bepaalt artikel 31 van het Weens Koopverdrag de plaats van levering van de goederen.

Volgens artikel 31, a), bestaat de verplichting tot aflevering van de goederen door de verkoper, indien de koopovereenkomst tevens het vervoer van de zaken omvat, uit het afgeven aan de eerste vervoerder

ter verzending aan de koper. Volgens de vermeldingen op de factuur van 14 juni 2002 was in het kader van de koopovereenkomst tevens het vervoer geregeld. De kastjes werden op 13 juni 2002 vervoerd door de bvba Rotrafic. Het blijkt niet dat deze de goederen op een andere plaats afhaalde dan op de zetel van M., zodat dit de plaats van levering was in de zin van artikel 31, a), van het Weens Koopverdrag. Ook indien de koopovereenkomst niet het vervoer van de zaken had omvat, zou de plaats van levering overeenkomstig artikel 31, b), (plaats waar de goederen werden vervaardigd) of 31, c), (plaats waar de verkoper zijn vestiging had tijdens het sluiten van de overeenkomst) van het Weens Koopverdrag in het voorliggende geval dezelfde zijn geweest.

De eerste rechter beschikte bijgevolg over rechtsmacht op grond van artikel 5.1.b) van de EEX-Verordening”.

Grieven

Eerste onderdeel

Indien het tot de taak van de rechter behoort om desnoods ambtshalve de door partijen aangevoerde rechtsgronden aan te vullen, vermag hij daarbij weliswaar geen betwistingen op te werpen die door partijen werden uitgesloten. Bovendien mag hij enkel steunen op feiten die hem door partijen op regelmatige wijze werden voorgelegd en dient hij daarbij het recht van verdediging te eerbiedigen.

Te dezen betwistte eiseres de internationale rechtsmacht van de Belgische rechter, zich daarbij onder meer beroepend op artikel 5.1.b van de EEX-Verordening nr. 44/2001 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, naar luid waarvan in geval van koop-verkoop de plaats van uitvoering van de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt de plaats waar de goederen conform de overeenkomst geleverd werden of geleverd hadden moeten worden betreft en er derhalve naar de plaats van levering moet worden gekeken om de bevoegde rechtbank of de bevoegde rechter te bepalen (zie onder meer de aanvullende beroepsconclusie betreffende de bevoegdheid, gedateerd op 12 mei 2006 en neergelegd op 15 mei 2006, pagina 4, en de aanvullende en hernemende beroepsconclusie betreffende de bevoegdheid, gedateerd op 27 juli 2006 en neergelegd op 28 juli 2006, pagina 4).

De eiseres vervolgde dat de goederen door de wederpartij in casu werden geleverd in Nederland, waarover evenmin betwisting bestaat, zodat het de Nederlandse rechtbanken zijn die kennis dienen te nemen van kwestieus geschil en de Belgische rechter onbevoegd is (zie diezelfde besluiten).

Door de verweerster werd op geen enkel ogenblik betwist dat de goederen inderdaad in Nederland moesten worden geleverd.

Zo betwistte de verweerster noch in de aanvullende conclusie, gedateerd op 28 juni 2006, die zij neerlegde in antwoord op eiseres' aanvullende beroepsconclusie betreffende de bevoegdheid, gedateerd op 12 mei 2006 en neergelegd op 15 mei 2006, noch in de aanvullende conclusie, gedateerd op 28 augustus 2006, die zij neerlegde in antwoord op eiseres' aanvullende en hernemende beroepsconclusie betreffende de bevoegdheid, gedateerd op 27 juli 2006 en neergelegd op 28 juli 2006, dat er geen betwisting omtrent de plaats van levering der goederen in Nederland bestond.

Zij beperkte er zich integendeel toe te stellen dat de Belgische rechter rechtsmacht bezat op grond van artikel 5.1.a van de EEX-Verordening, zijnde de rechter van de plaats waar de verbintenis tot betaling die aan haar vordering ten grondslag lag diende te worden uitgevoerd.

Evenmin betwistte zij in haar eerdere conclusies de aanvoering van eiseres in haar beroepsakte op pagina 2, voorlaatste alinea, en in haar beroepsconclusie, neergelegd op 24 juni 2005, pagina 2,

derde alinea, dat de goederen in Nederland werden geleverd.

Partijen waren het zodoende eens over de plaats van levering van de goederen in Nederland.

Uit een en ander volgt dat het hof van beroep, dat oordeelt dat de levering plaatsvond in België, daar waar de verweerster niet betwistte dat de levering, zoals door de eiseres aangevoerd, had plaatsgevonden in Nederland, uitspraak doet over een door partijen uitgesloten betwisting en derhalve de artikelen 807, 1042 en 1138, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek evenals het algemeen rechtsbeginsel, genoemd beschikkingsbeginsel, dat de rechter verbiedt ambtshalve uitspraak te doen over niet door de partijen opgeworpen betwistingen, zoals afgeleid uit de artikelen 807 en 1138, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, schendt.

Tweede onderdeel

Indien het tot de taak van de rechter behoort om desnoods ambtshalve de door partijen aangevoerde rechtsgronden aan te vullen, vermag hij daarbij weliswaar geen betwistingen op te werpen die door partijen werden uitgesloten. Bovendien mag hij enkel steunen op feiten die hem door partijen op regelmatige wijze werden voorgelegd en dient hij daarbij het recht van verdediging te eerbiedigen.

Uit de in het eerste onderdeel aangehaalde besluiten blijkt dat geen der partijen concludeerde omtrent de toepasselijkheid van artikel 31 van het Weens Koopverdrag ter bepaling van de plaats van levering, waarvan sprake in artikel 5.1.b. van de EEX-Verordening.

Evenmin voerde een van hen voor de rechter aan dat er in de overeenkomst geen specifieke plaats van levering werd overeengekomen -partijen waren het integendeel erover eens dat de goederen in Nederland moesten worden geleverd - derwijze dat de plaats van levering overeenkomstig de criteria, vervat in artikel 31 van het Weens Koopverdrag, in België moest worden gesitueerd.

Evenmin kwamen de plaats van overhandiging van de goederen aan de vervoerder, - er werd zelfs niet geconcludeerd over de problematiek van het vervoer der goederen - , de plaats van vervaardiging van de goederen of de plaats van vestiging van de verkoper ten tijde van het sluiten van de overeenkomst ter sprake in de besluiten van partijen.

Waar het hof van beroep oordeelt dat de plaats van levering op grond van artikel 31 van het Weens Koopverdrag diende te worden bepaald bij gebrek aan afwijkende overeenkomst, waarop het besluit dat de levering in België had plaatsgevonden, zonder partijen in de gelegenheid te stellen hierover voorafgaandelijk verweer te voeren, heeft het hof van beroep uitspraak gedaan in miskennis van eiseres' recht van verdediging (schending van artikel 6.1 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd bij wet van 13 mei 1955, evenals van het algemeen rechtsbeginsel dat de eerbiediging van het recht van verdediging voorschrijft) en heeft het bovendien zijn beslissing ten dele gestoeld op elementen die hem niet door partijen werden voorgelegd, inzonderheid de afwezigheid van afwijkende overeenkomst betreffende de plaats van levering, de plaats van overhandiging van de goederen aan een vervoerder, de plaats van vervaardiging van de goederen of de plaats van vestiging van de verkoper ten tijde van het sluiten van de overeenkomst (schending van artikelen 807, 1042 en 1138, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek evenals van het algemeen rechtsbeginsel, genoemd algemeen beschikkingsbeginsel, dat de rechter verbiedt uitspraak te doen over niet door de partijen opgeworpen betwistingen).

Derde onderdeel

Luidens artikel 5.1.a) van de EEX-Verordening nr. 44/2001 van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en

handelszaken, kan een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat in een andere lidstaat worden opgeroepen voor het gerecht van de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd, ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst.

In afwijking van het eerste lid bepaalt artikel 5.1.b) van de EEX-Verordening dat voor de toepassing van deze bepaling en tenzij anders is overeengekomen, de plaats van uitvoering van de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt voor de koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken de plaats is in een Lid-Staat waar de zaken volgens de overeenkomst geleverd worden of geleverd hadden moeten worden.

Het betreft hier een autonoom begrip, dat onafhankelijk van de conflictenrechtelijke regels dient te worden bepaald en waarbij de feiten en de economie van het contract doorslaggevend zijn.

Waar de goederen werden geleverd is een zuiver feitelijk gegeven, los van iedere verbintenisrechtelijke betekenis.

De rechtsmacht wordt met andere woorden bepaald op grond van een zuiver feitelijk criterium en viseert de plaats waar de goederen worden geleverd, onder te verstaan de plaats van bestemming van de verkochte goederen, ongeacht welke partij het risico van het transport van de goederen naar die plaats moet dragen.

Besluit

Waar het hof van beroep oordeelt dat de plaats van levering dient te worden beoordeeld in het licht van de conflictenrechtelijke regels, met uitsluiting van de plaats waar de goederen de facto dienden te worden geleverd, verantwoordt het hof zijn beslissing niet naar recht (schending van artikel 5.1.b van de Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken). Minstens verzoekt de eiseres het Hof, alvorens recht te doen over deze kritiek, bij toepassing van artikel 234 van het EG-Verdrag aan het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen volgende prejudiciële vraag voor te leggen: “Moet de uitdrukking ‘de plaats in een Lid-Staat waar de zaken volgens de overeenkomst geleverd worden of geleverd hadden moeten worden’, voorkomend in artikel 5.1.b van de Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, naar luid waarvan voor de toepassing van deze bepaling en tenzij anders is overeengekomen, de plaats van uitvoering van de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt voor de koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken de plaats is in een lidstaat waar de zaken volgens de overeenkomst geleverd worden of geleverd hadden moeten worden, worden opgevat als een autonoom begrip, dat wordt ingevuld op grond van de feiten en de economie van de overeenkomst, dan wel als een begrip dat op grond van de IPR-regels van de rechter voor wie de zaak aanhangig wordt gemaakt moet worden ingevuld?”.

III. BESLISSING VAN HET HOF

Beoordeling

Derde onderdeel

- 1) Artikel 5.1. a) van Verordening 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, bepaalt dat een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een

Lid-Staat, ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst, wordt opgeroepen voor het gerecht van de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd. Voor de toepassing van deze bepaling en tenzij anders is overeengekomen, bepaalt artikel 5.1.b), eerste streepje, van de verordening, dat de plaats van uitvoering van de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt voor de koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken, de plaats is in een lidstaat waar de zaken volgens de overeenkomst geleverd werden of geleverd hadden moeten worden.

- 2) Verordening nr. 44/2001 is blijkens de punten 2 en 11 van de considerans, gericht op het creëren van eenvormigheid van de regels inzake jurisdictiegeschillen in burgerlijke en handelszaken middels bevoegdheidsregels die in hoge mate voorspelbaar zijn. Ter bevordering van het primaire doel van de eenvormigheid van de regels inzake rechterlijke bevoegdheid om redenen van voorspelbaarheid, definieert de verordening nr. 44/2001 dit aanknopingspunt op autonome wijze voor de koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken.

Krachtens artikel 5, punt 1, sub b, eerste streepje, van de verordening is de plaats van uitvoering van de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, immers de plaats in een lidstaat waar de zaken volgens de overeenkomst geleverd werden of geleverd hadden moeten worden. De gemeenschapswetgever heeft, volgens een arrest van het Hof van Justitie van 3 mei 2007, *Color Drack*, C-386/05, met deze laatste bepaling voor overeenkomsten inzake de koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken uitdrukkelijk willen afwijken van een eerdere oplossing, volgens welke de plaats van uitvoering van de litigieuze verbintenissen werd bepaald volgens het internationaal privaatrecht van het gerecht waar het geschil aanhangig was gemaakt.

De gemeenschapswetgever heeft gekozen voor een plaats die op eenvoudige wijze materieel bepaalbaar was en niet afhankelijk was van bedingen gesloten tussen partijen, namelijk de plaats waar de goederen in werkelijkheid werden geleverd of dienden te worden geleverd.

- 3) De appelrechters bepalen de “plaats van levering” op grond van het Weens koopverdrag en maken geen toepassing van het door de verordening op autonome wijze bepaalde aanknopingspunt.

Zij schenden aldus artikel 5.1.b), van de Verordening nr. 44/2001.

Het onderdeel is gegrond.

Dictum

Het Hof,

Vernietigt het bestreden arrest.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het vernietigd arrest.

Houdt de kosten aan en laat de beslissing daaromtrent aan de feitenrechter over.

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Antwerpen.

Dit arrest is gewezen te Brussel door het Hof van Cassatie, eerste kamer, samengesteld uit voorzitter Ivan Verougstraete, als voorzitter, afdelingsvoorzitter Ernest Waûters, en de raadsheren Eric Dirix, Albert Fettweis en Alain Smetryns, en in openbare terechtzitting van 5 december 2008 uitgesproken door voorzitter Ivan Verougstraete, in aanwezigheid van advocaat-generaal Guy Dubrulle, met bijstand van griffier Philippe Van Geem.

ondertekeningen

